

ZELENI PREHOD NA REGIONALNI RAVNI

REGIONALNI RAZVOJ 9
ZELENI PREHOD NA REGIONALNI RAVNI

Založba ZRC

REGIONALNI RAZVOJ 9
**ZELENI PREHOD NA
REGIONALNI RAVNI**

Uredili:

**Janez Nared
Katarina Polajnar Horvat
Maruša Goluža**

Ljubljana 2023

REGIONALNI RAZVOJ 9

ZELENI PREHOD NA REGIONALNI RAVNI

© 2023, ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, Založba ZRC

Uredniki: Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Maruša Goluža

Uredniški odbor: David Bole, Robert Drobnič, Maruša Goluža, Katarina Groznik-Zeiler, Andrej Horvat, Luka Juvančič, Damjan Kavaš, Jani Kozina, Simon Kušar, Valentina Lavrenčič, Janez Nared, Drago Perko, Katarina Polajnar Horvat, Marjan Ravbar, Aleš Smrekar, Alma Zavodnik Lamovšek

Recenzenti: David Bole, Maruša Goluža, Damjan Kavaš, Jani Kozina, Simon Kušar, Valentina Lavrenčič, Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Aleš Smrekar, Alma Zavodnik Lamovšek

Izdajatelj: ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

Za izdajatelja: Matija Zorn

Oblikovanje naslovnice: Milojka Žalik Huzjan

Založnik: Založba ZRC

Za založnika: Oto Luthar

Glavni urednik: Aleš Pogačnik

Računalniški prelom: SYNCOMP d. o. o., Ljubljana

Tisk: SYNCOMP d. o. o.

Naklada: 500 izvodov

Prva izdaja, prvi natis.

Prva e-izdaja knjige je pod pogoji licence Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:

<https://doi.org/10.3986/9789610507673>

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ**

Slovenski regionalno
razvojni sklad
Slovenian Regional
Development Fund

Knjižna zbirka Regionalni razvoj nastaja v okviru raziskovalnega programa Geografija Slovenije (P6-0101), ki ga financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. Izdajo monografije, ki je nastala ob sodelovanju Ministrstva za naravne vire in prostor, Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj ter Slovenskega regionalno razvojnega sklada, je sofinanciralo Ministrstvo Republike Slovenije za naravne vire in prostor.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

911.3:332.144(497.4)(082)

ZELENI prehod na regionalni ravni / uredili Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Maruša Goluža. – 1. izd., 1. natis. – Ljubljana : Založba ZRC, 2023. – (Regionalni razvoj, ISSN 1855-5780 ; 9)

ISBN 978-961-05-0766-6

COBISS.SI-ID 165790979

COBISS.SI-ID 165782019

ISBN 978-961-05-0767-3 (PDF)

VSEBINA

<i>Uroš Brežan</i> Predgovor ministra za naravne vire in prostor	9
<i>Aleksander Jevšek</i> Predgovor ministra za kohezijo in regionalni razvoj	10
<i>Janez Nared</i> Uvodnik	11
<i>Tomaž Pipan, Maja Debevec, Tadej Bevk, Mojca Golobič</i> Pogledi na regionalni energetske prehod: intervjuji z deležniki v dveh slovenskih regijah	13
<i>Jure Čižman, Damir Staničič, Gašper Stegnar, Stane Merše</i> Izzivi priprave in izvajanja lokalnih energetskih konceptov	27
<i>Barbara Lampič, Lea Rebernik</i> Kako oživljanje funkcionalno razvrednotenih območij uresničuje cilje zelenega prehoda	39
<i>Simon Koblar, Janez Nared</i> Vrednotenje nepozidanih stavbnih zemljišč za stanovanjsko gradnjo z vidika dostopnosti javnega potniškega prometa	57
<i>Jernej Tiran, David Bole, Matej Gabrovec, Maruša Goluža, Primož Pipan, Marjeta Benčina, Lidija Živčič, Simon Koblar</i> Opredelitev prevozne revščine v Sloveniji	71
<i>Ana Marija Udovič, Jakob Udovič</i> Vloga kolesarjenja za zeleni prehod regij in odpornost v obdobju kriz: primeri dobrih praks in ocene potreb Ljubljanske urbane regije	87
<i>Sara Mikolič, Barbara Lampič</i> Regionalne razlike v zaznavanju in prilagajanju na podnebne spremembe med kmeti v Sloveniji	107

Erik Logar

Znamčenje območij kot pristop k razvoju podeželja: študija
primera znamke Zakladi – Črni graben iz Občine Lukovica 127

Nina Meglič

Strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo kot instrument
za prehod v krožno gospodarstvo 141

Predgovor ministra za naravne vire in prostor

V Sloveniji smo leta 2017 z Zakonom o urejanju prostora (Uradni list, št. 61/17; ZUreP-2) uvedli regionalno prostorsko planiranje kot strateško prostorsko načrtovanje, povezano z razvojnim planiranjem na regionalni ravni. Določena je bila obvezna priprava regionalnih prostorskih planov, katerih cilj je celovit pristop k urejanju prostora, doseganje sinergijskih učinkov s pripravo integralnih projektov ter doseganje večje učinkovitosti pri izvajanju trajnostnega razvoja.

Podpiramo participativni pristop, s katerim razvojne izzive na območju razvojne regije, s katerimi se soočajo država in občine, lažje rešimo v sodelovanju in dogovarjanju, to je v partnerskem odnosu.

Simpozij Slovenski regionalni dnevi je tradicionalni dogodek, priložnost za izmenjavo mnenj in izkušenj dobrih praks, ki nedvomno lahko prispeva tudi k ustreznim predpisom in priporočilom.

V tem okviru kot ministrstvo pristopamo k soorganizaciji simpozija Slovenski regionalni dnevi, ki so ga do sedaj organizirali ministrstvi, pristojni za razvoj in za regionalni razvoj, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Slovenski regionalno razvojni sklad in Združenje regionalnih razvojnih agencij.

Prostorsko planiranje na regionalni ravni naslavlja vsebine, ki presegajo vpliv in območje posamezne občine. Hkrati ob upoštevanju zahtev varstva okolja uresničujejo razvojne zaveze države in odgovarjajo na izzive, med katerimi so v zadnjih letih aktualne predvsem posledice podnebnih sprememb.

Letošnji simpozij obravnava aktualna okoljska vprašanja in podnebne spremembe. Premišljeno ravnanje s prostorom se mora odraziti tudi v zmanjšanem obsegu naravnih nesreč in njihovih posledic, kakršnim smo bili priča v avgustu leta 2023.

V imenu ministrstva, ki z veseljem pristopa k soorganizaciji dogodka, pozdravljam prizadevanja vseh sodelujočih in želim še naprej veliko energije in dobre rezultate na regionalni ravni!

Uroš Brežan, minister

Predgovor ministra za kohezijo in regionalni razvoj

Pričujoča monografija je del tradicionalnega simpozija Slovenski regionalni dnevi, ki letos nosi naslov Zeleni prehod na regionalni ravni. Letošnja edicija regionalnih dnevov bo zaradi varčevanja in solidarnosti po avgustovski ujmi, ki je prizadela številne slovenske kraje, potekala v krajši enodnevni obliki. Dodatna razmišljanja, izzivi in nekatere usmeritve so strnjeni v tej monografiji.

Nedavna naravna katastrofa razsežnosti, ki jim v zgodovini samostojne Slovenije še nismo bili priča, narekuje temeljit premislek o načrtovanju prostorskega in regionalnega razvoja tudi z vidika zelenega prehoda. Krize niso zgolj preizkušnje, velikokrat se izkažejo za odlično priložnost za pozitivne spremembe. Podnebne spremembe, ki se kažejo tudi v vse pogostejših in intenzivnejših naravnih nesrečah, so današnja realnost, če si to želimo priznati ali ne. Naša prihodnost zavisi tudi od tega, da se odločimo, kako se bomo nanje odzvali. Tudi zato bomo na letošnjih regionalnih dnevih razpravljali o predvidenih spremembah Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Ob tem želim poudariti, kako pomembno je sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju regijskih projektov, ki presegajo občinske meje. Medsebojna pomoč in solidarnost po naravni nesreči dokazujeta, da znamo razmišljati preko meja svoje občine in svoje regije. Prepričan sem, da zmoremo takšen pristop udejanjiti tudi pri pripravi regijskih razvojnih ukrepov in projektov ob upoštevanju primerjalnih prednosti regij in njihovih izzivov. Na Ministrstvu za kohezijo in regionalni razvoj se bomo še naprej trudili izboljšati dialog med državo ter regijami in delovati v smeri skladnega regionalnega razvoja.

Prispevki v tej monografiji obravnavajo vrsto problematik, zeleni prehod na regionalni ravni pa naslavljajo z različnimi znanstvenimi in strokovnimi argumenti. Vsebina monografije tako obsega vse od regionalnih in lokalnih energetskega konceptov, tematiko stanovanjske gradnje v povezavi z javnim potniškim prometom, naslavljanje problemov v prometu, obravnavo razvrednotenih območij v luči ciljev zelenega prehoda, tematiko prilagajanja na podnebne spremembe med kmeti ter druge razvojno inovacijske razmisleke o izzivih, s katerimi se spopadajo slovenske razvojne regije na urbanih in podeželskih območjih.

Naj vsem bralcem, še posebej pa soustvarjalcem regionalnega razvoja, ta monografija služi kot podlaga za reševanje izzivov zelenega prehoda na regionalni ravni.

dr. Aleksander Jevšek, minister

Uvodnik

Zeleni dogovor, temelj nove evropske strategije rasti, si prizadeva za oblikovanje Evropske unije kot sodobnega, varčnega z viri in konkurenčnega gospodarstva. Z njim naj bi do leta 2050 dosegli podnebno nevtralnost Evrope, spodbudili gospodarstvo z zeleno tehnologijo, ustvarili trajnostno industrijo in mobilnost ter zmanjšali onesnaževanje. Ob okoljskih in ekonomskih ciljih izpostavlja tudi socialno pravičnost in vključevanje vseh.

Zeleni prehod je pomemben še zlasti na regionalni ravni, saj je močno navezan na regionalne vire ter odvisen od možnosti in usposobljenosti regij za preoblikovanje v zelena, trajnostno naravnana in socialno pravična okolja z uspešnim gospodarstvom. Da Zeleni dogovor ne sme ostati le mrtva črka na papirju in da so potrebne korenite spremembe, nam sporoča že narava. Dolgoletno zanemarjanje naravnih zakonitosti in postavljanje človeka ter gospodarstva v ospredje se nam vrača v obliki podnebnih sprememb in z njimi povezanih ekstremnih dogodkov – suš, poplav, plazov, neurij. Slej ko prej bo treba plačati davek neustreznih ukrepov ter brezbriznega in pretiranega poseganja v naravo. Zato je klic k trajnostnemu, vključujočemu in celovitemu razvoju, ki bo upošteval naravne, gospodarske in družbene vidike razvoja, še kako na mestu.

Prispevek k temu je tudi monografija Zeleni prehod na regionalni ravni. Avtorji v njej obravnavajo prostorske vidike energetskega prehoda in problematiko lokalnih energetskega konceptov, vrednotijo vlogo oživljanja funkcionalno razvrstjenih območij za zeleni prehod ter nezazidana stavbna zemljišča v luči trajnostne mobilnosti. Na področju mobilnosti sta v ospredju mobilnostna revščina ter vloga kolesarjenja za zeleni prehod, dve poglavji se nanašata na prilagajanje kmetijstva ter znamčenje območij kot pristopa k razvoju podeželja, zadnje poglavje pa na primeru krožnega gospodarstva predstavlja izkušnje s strateškimi razvojno-inovacijskimi partnerstvi.

Poglavja kažejo na obsežnost tematike in teže problemov, ki trkajo na vrata. Razvoj bo lahko uspešen le, če bomo probleme naslovili v vsej njihovi raznovrstnosti, a na usklajen in celovit način, upoštevaje regionalne potenciale in omejitve. Predpogoj za to je dobro poznavanje razmer in razvojnih smernic ter dosledno vključevanje raznolikih znanj in ključnih deležnikov v načrtovanje. Iskanje bližnjic na tej poti nas bo zgolj hitreje pripeljalo pred nove izzive in soočilo z novimi ali že poznanimi težavami.

dr. Janez Nared

IZDAJATELJ
Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

giam@zrc-sazu.si
<http://giam.zrc-sazu.si/>

Inštitut je leta 1946 ustanovila Slovenska akademija znanosti in umetnosti in ga leta 1976 poimenovala po akademiku dr. Antonu Meliku (1890–1966). Od leta 1981 je sestavni del Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Leta 2002 sta se inštitutu priključila Inštitut za geografijo, ki je bil ustanovljen leta 1962, in Zemljepisni muzej Slovenije, ustanovljen leta 1946. Ima oddelke za fizično geografijo, humano geografijo, regionalno geografijo, naravne nesreče, varstvo okolja, geografski informacijski sistem in tematsko kartografijo, zemljepisno knjižnico ter zemljepisni muzej. V njem je sedež Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije.

Njegovi raziskovalci se ukvarjajo predvsem z geografskimi raziskavami Slovenije in njenih pokrajin ter pripravo temeljnih geografskih knjig o Sloveniji. Sodelujejo pri številnih domačih in mednarodnih projektih, organizirajo znanstvena srečanja, izobražujejo mlade raziskovalce, izmenjuje raziskovalce s tujino. Inštitut izdaja znanstveno revijo *Acta geographica Slovenica* ter znanstvene knjižne zbirke *Geografija Slovenije*, *Georitem in Capacities*. V sodih letih izdaja knjižno zbirko *GIS v Sloveniji*, v lihih letih knjižno zbirko *Regionalni razvoj*, vsako tretje leto pa knjižno zbirko *Naravne nesreče*.

Evropska unija želi z Zelenim dogovorom do leta 2050 doseči podnebno nevtralnost Evrope, spodbuditi gospodarstvo z zeleno tehnologijo, ustvariti trajnostno industrijo in mobilnost ter zmanjšati onesnaževanje. Ob okoljskih in ekonomskih ciljih izpostavlja tudi socialno pravičnost in vključevanje vseh. Zeleni prehod je pomemben še zlasti na regionalni ravni, saj je močno navezan na regionalne vire, njegov uspeh pa odvisen od možnosti in usposobljenosti regij za preoblikovanje v zelena, trajnostno naravnana in socialno pravična okolja z uspešnim gospodarstvom. Prispevek k temu je tudi monografija Zeleni prehod na regionalni ravni. Avtorji v njej obravnavajo prostorske vidike energetskega prehoda in problematiko lokalnih energetskih konceptov, vrednotijo vlogo oživljanja funkcionalno razvrednotenih območij za zeleni prehod ter nezazidana stavbna zemljišča v luči trajnostne mobilnosti. Na področju mobilnosti sta v ospredju mobilnostna revščina ter vloga kolesarjenja za zeleni prehod, dve poglavji se nanašata na prilagajanje kmetijstva ter namčenje območij kot pristopa k razvoju podeželja, zadnje poglavje pa na primeru krožnega gospodarstva predstavlja izkušnje s strateškimi razvojno-inovacijskimi partnerstvi.

29 €

ISBN 978-961-05-0766-6

9 789610 507666